

Provpass 3

Högskoleprovet

Svarshäfte nr.

Verbal del n

Provet innehåller 40 uppgifter

Instruktion

Detta provhäfte består av fyra olika delprov. Dessa är ORD (ordkundkap), LÄS (svensk läsförståelse), MEK (meningskomplettering) och ELF (engelsk läsförståelse). Anvisningar och exempeluppgifter finner du i ett separat häfte.

Prov	Antal uppgifter	Uppgiftsnummer	Rekommenderad provtid
ORD	10	1–10	3 minuter
LÄS	10	11–20	22 minuter
MEK	10	21–30	8 minuter
ELF	10	31–40	22 minuter

Alla svar ska föras in i svarshäftet. Det ska ske **inom** provtiden.

Markera tydligt.

Om du inte kan lösa en uppgift, försök då att bedöma vilket svarsförslag som verkar mest rimligt.

Du får inget poängavdrag om du svarar fel.

Du får använda provhäftet som kladdpapper.

På nästa sida börjar provet som innehåller **40 uppgifter** och den totala provtiden är **55 minuter**.

BÖRJA INTE MED PROVET FÖRRÄN PROVLEDAREN SÄGER TILL!

Tillstånd har inhämtats att publicera det upphovsrättsligt skyddade material som ingår i detta prov.

1. utfall

- A ersättning
- B möjlighet
- C sannolikhet
- D avvikelse
- E resultat

2. övervägande

- A tillfälligtvis
  - B lite varstans
  - C huvudsakligen
  - D gradvis ökande
  - E omåttligt
-

3. polenta

- A majsgryn
- B bröd
- C fårost
- D dryckeskärl
- E baljväxt

4. ta i anspråk

- A förmoda
  - B nyttja
  - C tillrättavisa
  - D besluta
  - E önska
-

5. axiom

- A grundsats
- B ensidighet
- C nytt perspektiv
- D visdomsord
- E jämvikt

6. tvehågsen

- A obeslutsam
  - B mångbottnad
  - C tvåfaldig
  - D konflikträdd
  - E dubbeltidig
-

7. särdeles

- A bara
- B ganska
- C utomordentligt
- D tveksamt
- E tudelat

8. fysiologi

- A själsliv
  - B utseende
  - C energiförbrukning
  - D välbefinnande
  - E självbild
-

9. kanapé

- A smycke
- B vagn
- C bakverk
- D peruk
- E versmått

10. remittera

- A ge eftervård
- B kalla till återbesök
- C hänvisa till specialist
- D ge upprepade behandlingar
- E återanpassa till arbetslivet

Unga i särskilda verksamheter

Den svenska skolan ska vara en skola för alla, men är inte det för stökiga, utåtagerande elever.

Eleverna placeras ofta i särskilda verksamheter, som särskilda undervisningsgrupper (före detta skoldaghem) och hem för vård och boende (HVB). Trots omfattande personalinsatser uppnår man inte det man vill uppnå, nämligen att barnen och ungdomarna ska återanpassas till samhället. Man vet att det inte fungerar särskilt bra att särskilja de här eleverna, men ändå fortsätter man att göra det.

Susanne Severinsson har i sin avhandling vid Institutionen för samhälls- och välfärdsstudier, Samhälle, Mångfald, Identitet (SMI), Linköpings universitet, studerat hur samhället ordnar för barns välfärd, när de generellt inriktade insatserna inte räcker till. Författaren har gjort observationer och genomfört intervjuer i tre olika verksamheter för unga i åldrarna 12 och 16 år. Dessa verksamheter kännetecknas av att deras uppgift är att fostra unga genom att lösa både sociala och pedagogiska problem. Kännetecknande är att arbetet görs i gränsområdet mellan undervisning och behandling.

Susanne Severinsson fann att de barn och ungdomar som placeras ofta utreddes mycket noggrant och att en del, men inte alla, fick en neuropsykiatrisk diagnos. Men diagnoserna hade ingen betydelse för hur personalen bedrev

sitt arbete, utan alla bemöttes på i stort sett samma sätt. För att skapa förtroende var verksamheternas miljöer ofta hemlika. Genom lek och humor försökte man att undvika bråk. När det inte fungerade skulle personalen sätta gränser med hjälp av bestraffning och belöning. Man använde sig av de båda strategierna omsorg och kontroll. De unga sågs själva som ansvariga för att leva upp till de krav som samhället ställer på personer i den åldern. De anställda å sin sida förväntades klara till exempel fysisk gränssättning och att använda tvångsåtgärder. Skolan, som ju eleverna lyfts ut ur, hölls utanför. Föräldrar och anhöriga skulle vara delaktiga, men det stod inte alltid klart på vilket sätt det skulle ske.

Personalen blandade olika sätt att förklara de ungas svårigheter och formulerade om deras problem och hittade nya lösningar medan de unga var placerade hos dem. Författaren konstaterar att verksamheterna skapade en vilja till förändring. De unga var medvetna om att de ansågs vara ”fel” på olika sätt och såg sig själva som ansvariga för sin förändring. De såg dock olika vägar för att kunna passa in. I kamratkretsen hemma och i skolan som elev var de sammanhang där de unga upplevde sig mest som alla andra.

Uppgifter

11. Enligt texten kunde de studerade verksamheterna kombinera två huvudsyften för de unga. Vilka två?

- A Fostran och kontroll.
- B Undervisning och vård.
- C Omsorg och stöd.
- D Utbildning och lek.

12. Vilket av nedanstående förslag passar bäst som alternativ rubrik för texten?

- A Unga bryter med invand passivitet.
- B Unga i gränsöverskridande forskning.
- C Unga söker identitet genom fostran.
- D Unga i normalitetens gränsland.

Telomerer

Kromosomerna bär våra arvsanlag och innehåller en lång tråd av DNA där hela eller delar av genomet befinner sig. Arvsmassan i kromosomerna måste kopieras varje gång våra celler delas. Under denna process kopieras inte de yttersta ändarna av DNA-tråden vilket gör att kopian är en smula avkortad. För att undgå att cellen förlorar viktig genetisk information vid varje celldelning består slutändarna på kromosomerna av okodade DNA-sekvenser som kallas telomerer.

För varje celldelning blir telomererna något kortare. När telomeren är för kort slutar cellen att dela sig, i en process som kallas ”replicative cell senescence”. Det har på senare år framförts teorier om att telomerens längd kan ha betydelse för vävnadernas celldelningspotential och därmed regenerations- och läkningsförmåga.

Under normala fysiologiska förhållanden utsätts kroppens vävnader för varierande grad av belastning, vilket ställer höga krav på cellernas regenerations- och läkningsförmåga. Kroppens förmåga att regenerera sig och reparera vävnadsskador vilar på en väl fungerande celldelningspotential. Denna potential är således mycket viktig för att bevara en välutvecklad och adekvat funktion. En försämring av celldelningskapaciteten innebär en funktionsnedgång i vävnader och celler såsom muskelvävnaden eller immunförsvaret. Eftersom telomererna blir kortare efter varje celldelning utgör mätningen av telomerernas längd en parameter av betydelse för utvärdering av den regenerativa potentialen i vävnader.

FAWZI KADI

Uppgifter

13. Vilken är den viktiga informationen i texten?

- A Telomerer är inte en del av kroppens DNA.
- B Telomerer kopieras inte vid celldelning.
- C Telomerer behövs för att skydda arvsmassan.
- D Telomerer kan ersätta okodat DNA.

14. Vad kan telomerernas längd vara ett mått på, enligt texten?

- A I vilken grad kromosomerna innehåller DNA.
- B I vilken grad kroppen kan reparera skador.
- C I vilken grad DNA kopieras vid celldelningar.
- D I vilken grad kroppen har utsatts för genetiska vävnadsförändringar.

Stress

Hantera din stress med kognitiv beteendeterapi

Giorgio Grossi

Den här boken riktar sig till var och en som för en ojämn kamp mot klockan. Efter två utförliga och klargörande kapitel om vad stress respektive kognitiv beteendeterapi är, följer ett recept i tio steg för minskad stress.

Huvudbudskapet är att varje människa har ett utmärkt medel mot överkrav. Det är att modifiera föreställningen om sin oumbärlighet. I stället för att tänka ”hjälp, hur ska jag hinna” (så att precis alla blir nöjda) kan man ha som motto ”vad gör det om hundra år” (att inte alla får sina önskemål eller krav uppfyllda).

Det är i grunden rädsla för att inte duga i andras ögon som får oss att ta på oss mer arbete och fler uppgifter i vardagen än vi borde, hävdar Giorgio Grossi.

Och eftersom vi oftast inte vet med bestämdhet vad som duger i andras ögon tar vi inte risken att bli underkända. Vi intalar oss att vi måste vara perfekta för att bli accepterade – en överdrift som är onödig, eftersom inte heller andra har någon helt klar uppfattning om vad som räcker. Vi måste våga experimentet att säga nej till diverse anspråk, säger Giorgio Grossi, och se vad som händer då. Det behöver inte vara den kritik vi väntar.

Sammanhanget med kognitiv beteendeterapi ges en konkret förklaring. Den som lider av spindelfobi kan botas genom att kontrollerat utsätta sig för spindlar, och därigenom lära sig att obehaget förändras i ordningen: uthärdligt, tolerabelt, acceptabelt, inget att bry sig om och slutligen utplånat.

Den som känner obehag av att tacka nej till andras önskemål, men ändå gör det (och stressas akut), finner

att obehaget går att stå ut med (om det alls blir någon efterräkning).

Vinsten av akut stress blir i detta fall minskad kronisk stress. Och gradvis en ökande insikt om att det inte är så farligt att avvisa önskemål.

Författaren betonar också den tendens som skadlig stress skapar: att göra oss fientligt inställda till det som hindrar oss i vår självförvållade tidsbrist. Den resulterar i ”negativa automatiska tankar” som hindrar oss att se saker som de är, eftersom vi är så upptagna av hur de borde vara.

Att se saker som de är blir en viktig övning i det sjätte steget mot minskad stress: hur man medvetet riktar sin uppmärksamhet mot omgivningen.

Tilltalet i boken är direkt mot läsaren: ”Jag föreslår att du /.../” etc. Det är en vansklig form som lätt slår över i mästrande tonfall, men Giorgio Grossi sköter saken med humor och hundraprocentig människokärlek. Och i en bok med 200 sidor direkt rådgivning behövs det.

De tio stegen är inte bara råd. Råden åtföljs i vissa fall av arbetsblad för läsaren. Att skriva ner fördelar och nackdelar med olika val stimulerar oss till att reflektera, vilket riskerar att inte bli av om vi väljer att sköta avvägningen i tankarna.

Jag fäster mig till exempel vid en tabell för poängsättning av sådant som har med nattsömnen att göra. För var och en av tretton faktorer ska en värdering göras och åtgärder formuleras. På detta och liknande sätt försöker Giorgio Grossi se till att vi tar våra stressproblem på allvar.

Man ser sällan böcker som så fullständigt uppnår sitt syfte som den här.

JAN ENQVIST

Uppgifter

15. Vad menar textförfattaren är det viktigaste budskapet i Grossis bok?

- A Att man måste bli mindre fientligt inställd till det som orsakar känslan av stress.
- B Att man gradvis kan träna bort stressen genom att kontrollerat utsätta sig för långvarig stress.
- C Att man måste inse att man inte är så oersättlig som man tror.
- D Att man ska värdesätta sin sömn och börja tänka positivt.

16. Vilken slutsats om stress är rimligast att dra utifrån textens resonemang?

- A Stress är i hög grad en produkt av individens egna föreställningar.
- B Stress måste hanteras genom att man förkastar omgivningens krav.
- C Stress uppstår stegvis genom små svårupptäckta förändringar.
- D Stress har lika många uttryck som det finns stressade personer.

Yrken i omvandling

Kön, lön och karriär. Sjuksköterskeyrkets omvandling under 1900-talet

Sune G. Dufwa

Sjukgymnasten – vart tog han vägen? En undersökning av sjukgymnastyrkets maskulinisering och avmaskulinisering 1813–1934

Anders Ottosson

Sune G. Dufwa och Anders Ottosson har utkommit med två närliggande avhandlingar som behandlar sjuksköterske- och sjukgymnastyrket utifrån ett slags omvänd könsproblematik. Fokus ligger här på den manliga sjuksköterskans inträde i yrket 1951/53 respektive på den manliga sortin från sjukgymnastiken 1934. Det handlar alltså om vad som händer, arbetsmarknadsmässigt och socialt, när män och maskulinitet förs in i en starkt feminin sfär samt förs ut ur en starkt maskuliniserad dito. Båda de här studierna torde därför kunna erbjuda en del fräscha svar i ett forskningsfält som dominerats av det ensidiga perspektivet med kvinnors inträde på en rad manligt kodade arenor och arbetsplatser.

Dufwas undersökning vacklar dock redan från start mellan ett försök att skriva sjuksköterskeyrkets historia (till stor del byggt på en redan skriven historia) och vad som sker då män får tillträde till yrket. De långa historiska bakgrunderna på nationell nivå är ofta helt i avsaknad av konflikt- och genusperspektiv, vilket skapar en kraftig obalans då undersökningen förs ner på den lokala nivån och männens inträde.

Till skillnad från Dufwa berättar Anders Ottosson en oskriven historia som han menar har glömts på ett liknande sätt som när kvinnors historia trängdes undan i den allmänna historieskrivningen fram till 1970-talet. Undersökningen tar avstamp i den externa bilden av sjukgymnastikycket såsom den framkommer i en undersökning gjord 1985. Där uppenbarar det sig en rad anomalier i fråga om yrkets könskodning, löneläge och grad av autonomi. Numera ses yrket som traditionellt kvinnligt, men fram till cirka 1900 hade majoriteten av sjukgymnasterna varit adliga officerare eller högborgerliga män med stark autonomi och högt vetenskapligt renommé. Det är den här förträngda könsomkodningen som är avhandlingens centrum och Ottosson analyserar den som en könskamp mellan manliga sjukgymnaster och manliga läkare – med andra ord som en homosocial uppgörelse utan inblandning av kvinnor eller femininitet.

Sjukgymnasten – vart tog han vägen? är således ytterligare en reaktion på den svenska kvinno-/genushistorie-skrivningen som behärskats av paradigmatiske förklaringsmodeller som ”könsmaktsordning”, ”genussystem” och ”patriarkat”, vilka har lämnat föga analytiskt utrymme för dialektiska studier av män och maskulinitet utan att dessa reducerats till den enda funktionen som förtryckande norm. Istället för att se mäns homosocialitet som ett uttryck för samförstånd väljer Ottosson att koncentrera sig på den schism som uppstod på det medicinska slagfältet under 1800-talet och detta eftersom han menar att vetenskaplighet och autonomi inte kunde betraktas eller ens reduceras till något kvinnligt vid denna tidpunkt. För att bena upp den helmanliga omkodningen av sjukgymnastikycket använder han begreppet ”avmaskulinisering”, med innebörden att då de manliga attributen ett efter ett avlägsnades från yrkesidentiteten så feminiserades inte denna per automatik. Istället skapades ett neutralt tomrum som under 1900-talet har fyllts av kvinnliga sjukgymnaster, som därmed intog redan underordnade (egentligen manliga) positioner gentemot konfliktens segrare, de manliga läkarna. Kvinnorna kunde med andra ord träda in på en under 1800-talet hypermaskulin arena först efter det att alla manliga attribut, och därmed alla män, hade undanröjts i en helmanlig kamp. Detta ger onekligen en annorlunda bild än den som vanligen förekommer i genushistoriska studier när det gäller feminisering av arbetsplatser. Studiens definition av avmaskulinisering fungerar också utmärkt på ett instrumentellt plan, men det är svårt att se ett vidare användningsområde för begreppet då den högst speciella situationen med ett ”neutralt tomrum” snarare framstår som ett undantag än en regel.

Avhandlingens behållning ligger dock inte så mycket på det genushistoriska planet som på det medicinskhistoriska. Ottosson gestaltar ingående de manliga sjukgymnasternas historia och deras furiösa kamp mot läkarna likt en detektivhistoria, vilket rent framställningsmässigt har både för- och nackdelar. De retoriska frågorna duggar tätt och texten är överlag omständlig eftersom Ottosson förefaller ha haft svårt att tillämpa ”kill your darlings”. Det är likväl fascinerande att läsa om den förnuftsensliga tilltron till sjukgymnastiken som ett mekaniskt läkemedel, likvärdigt med de kemiska läkemedlen i en tid då striden mellan naturfilosofin och naturvetenskapen – företrädda av två statligt legitimerade institut, Kungliga Gymnastiska Centralinstitutet och Karolinska Institutet – ännu inte hade avgjorts. Exotiskt klingande behandlingar som

major Thure Brants livmodersmassage, liksom andra gymnastiska botemedel mot allehanda upptänkliga sjukdomar, sågs inte som kvacksalveri (eller idag som alternativmedicin), utan som högst vetenskapligt tillämpbara, inte sällan i stark konkurrens med läkarvetenskapens mixturer. Allt förtroende emanerade från Linggymnastiken – en av Sveriges största kulturexporter genom tiderna, enligt Ottosson – vars piedestalposition i det svenska samhället inte stjälpes förrän en bit in på 1940-talet. Det är också friläggandet av denna ”dolda” historia, att en viss typ av

kunskap sanktioneras som vetenskap vid en viss tidpunkt, men att dess status inte är för alltid given, som kanske i högre grad skulle ha analyserats som en (nödvändig?) beståndsdel i konstruktionen av maskulinitet och vetenskap. Det hade skapat mer friktion i förhållande till forskningsläge och teorikomplex.

TOMMY GUSTAFSSON

anomali = motsägelse, inkonsekvens

Uppgifter

17. Ger Anders Ottossons avhandling något svar på vad konflikten mellan manliga sjukgymnaster och läkare under 1800-talets andra hälft handlade om, och i så fall vilket?

- A Ja, det var en strid inom de övre borgerliga skikten om prestige, ursprung och social status.
- B Ja, det var en strid om sjukgymnastikens vetenskapliga och medicinska legitimitet och trovärdighet.
- C Ja, det var en strid om huruvida kvinnor skulle tillåtas träda in i mansdominerade yrkesdomäner eller inte.
- D Nej, Ottossons avhandling ger inget svar på den frågan.

18. På vilket sätt anser recensenten att Ottossons avhandling skiljer sig från den gängse genusforskningen?

- A Den ser maktkampen mellan män och kvinnor som ett neutralt tomrum.
- B Den ser striden inom ett yrkesområde utifrån klassaspekter, inte utifrån könstillhörighet.
- C Den fokuserar inte på maktförhållanden mellan män och kvinnor.
- D Den fokuserar inte på vare sig manliga eller kvinnliga värderingar, utan på historiska fakta.

19. Vad präglade enligt texten sjukgymnastiken under den period som Anders Ottossons avhandling handlar om?

- A Ett stort vetenskapligt anseende.
- B En stark inspiration från naturvetenskapen.
- C Ett sökande efter nya metoder och tillämpningar.
- D En kritisk hållning till Linggymnastiken.

20. Vad i Anders Ottossons historiska avhandling värderar textförfattaren högst?

- A Jämförelsen med kvinnliga erfarenheter inom vårdyrket.
- B Analysen gjord utifrån dagens könsteoretiska kunskaper.
- C Skildringen av motsättningen mellan tradition och modernitet.
- D Inriktningen på konflikten inom det medicinska området.

NY PROVDEL

MEK – MENINGSKOMPLETTERING

21. Dockmakaren Oscar Nilsson har lagt på muskler och senor, hud, hår och ögon på en kopia av _____. Förutsättningarna för att ta fram den sanne Bockstensmannen har varit bättre än för många andra _____ som gjorts i arkeologins och rättsväsendets tjänst.
- A ansiktet – rekreationer
  - B skelettet – renoveringar
  - C torson – realiseringar
  - D kraniet – rekonstruktioner
22. Vintermörkret sänker sig över stadsdelen Hillbrow i Johannesburg där tre gatubarn gör sina läxor i ljuset från ett skyltfönster. En av dem kastar en _____ blick på mig, tvekar och förklarar sedan att de inte längre pratar med främmande vita personer.
- A förstulen
  - B förvuxen
  - C förgäten
  - D förflackad
23. Om landets högste polischef vänder sig till landets statsminister och uttrycker _____ landets justitieminister kan utgöra ett säkerhetsproblem, då är detta alldeles uppenbart en fråga av största allmänintresse vilket motiverar publicitet, även om mediebevakningen kan inkräkta på _____. Statsministern _____ dock kategoriskt mediernas uppgifter och hävdade att påståendet var "lögn och förbannad dikt".
- A farhågor för att – privatlivets helgd – dementerade
  - B misstankar om att – regeringsarbetet – konfirmerade
  - C frustration över att – rättsprocessen – desarmerade
  - D omdömeslösheten att – den personliga integriteten – underströk
24. Statens beredning för medicinsk utvärdering, SBU, konstaterade nyligen i en rapport att läkemedelsgenomgångar är en av flera _____ som kan lösa problemen med de äldres onödiga mediciner. Regeringen har också _____ särskilda bidrag till läkemedelsgranskningar.
- A anspråk – öronmärkt
  - B uppslag – avsatt
  - C insatser – riktat
  - D processer – åtgärdat

25. Hardingfelan har sin utbredning i Vestlandet samt i dalgångarna innanför denna region, medan den *vanliga* ____ förekommer i resten av landet.
- A cellon
  - B flöjten
  - C nyckelharpan
  - D fiolen
26. Enligt de nya reglerna betalar arbetsgivaren 15 procent av sjuklönen efter de första två veckornas sjukskrivning. När beslutet kom om denna så kallade medfinansiering startade en ____ debatt, och fortfarande får ____ arbetsgivare i olika läger att ____.
- A hätsk – reformen – resa ragg
  - B saklig – resolutionen – slå på stora trumman
  - C het – reglerna – hugga i sten
  - D intensiv – lagförslaget – två sina händer
27. Begreppet stress kan enligt Seyles definieras som den ”energimobilisering” som kan uppstå vid hotfulla eller utmanande situationer. Stress är alltså en fysiologisk reaktion, och handlar inte om _____. Dessa å sin sida kallas i Seyles terminologi för stressorer.
- A de retningar som äger rum i nervernas ändpunkter
  - B de förhållanden som framkallar reaktionen
  - C de biokemiska processerna
  - D de invärtes förutsättningarna
28. Den enda som opponerade sig mot almstridens trädkramare var finansborgarrådet M., när han ställde den lika ____ som impopulära frågan: Ska trädkramare ha rätt att ____ våldsmetoder mot parlamentariskt fattade beslut som de ogillar?
- A relevanta – tillgripa
  - B intressanta – tillåta
  - C impulsiva – tillkalla
  - D moraliska – tillta

29. Riktigt hur det går till när gökhonan för första gången väljer bo åt sina ägg är det ingen som vet. En teori är att hon återvänder till platsen där hon föddes. En annan teori är att hon, som nykläckt unge, ____ sina fosterföräldrar och sedan söker upp samma art.
- A känns vid
  - B präglas på
  - C indoktrineras av
  - D erinrar sig
30. För ____ spelade självhushållning fortfarande en dominerande roll, trots att skogsbruket gav kontantinkomster; detta bedrevs huvudsakligen under vintrarna och kunde lätt kombineras med skötseln av jordbruk.
- A det urbana samhället
  - B de nomadiska familjerna
  - C den agrara befolkningen
  - D de extroverta individerna